

למעשה

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

כוחו של שימוש חכמים ותשוקה לתורה

למה משה מסר את התורה ליהושע ולא לאלעזר ופנחס ולשבעים זקנים המתנבאים במחנה – כי יהושע היה ממיית עצמו על התורה

כתוב במשנה באבות (פ"א מ"א) משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וכו', וכתב רש"י שמושה מסר את התורה ליהושע משום שהיה ממיית עצמו על התורה, שנאמר "ויהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האוהל" ולא רצה למוסרה לאלעזר ופנחס ולא לשבעים זקנים המתנבאים במחנה, ואף שנאמר על פנחס תורת אמת היתה בפיהו, והסבירו המפרשים שזה קאי על סודות התורה, מ"מ עדיין לא בא למדרגת ממיית עצמו עליה כיהושע. פנחס לא הגיע למדרגת מסירות נפש לתורה כמו ליהושע ולכן לא נמסרו לו אותן סודות התורה שנמסרו ליהושע. כמה מבהיל הדבר, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן שנאמר עליו מלאך ה' צבאות, וזכה "להגני נותן לו את בריתי שלום" עדיין לא זכה להיות מקבל סודות התורה (כמובן לפי רוב דרגתו), וזה משום שהיה חסר בשיעור של מסירות הנפש הנחוצה לזה, וליהושע היה אותו שיעור ולכן זכה להיות מעביר התורה הלאה (עמרת יעקב על מס' בב"מ בסופו).

ושמעת' מידידי הרב יעקב נחמני שליט"א שכן מבואר ברבינו הכסף משנה שכתב (פ"ב מהל' ממרים ה"ב) וז"ל וכתב הראב"ד עיטור שוקי ירושלים בפירות קשיא עליה וכו' מפני שנתבטל הטעם של ראשונים ולא היה גדול כראשונים עכ"ל. פירוש דבריו דאמרין בפ"ק דביצה (דף ה') שתיקנו חכמים שמהלך יום אחד לכל צד לא יפדו פירות נטע רבעי אלא יעלו ויאכלום בירושלים ומפרש התם טעמא כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ואמרין נמי התם דר' יוחנן בן זכאי נמנה עליהם והתיר שלא יעלו הפירות לירושלים אלא יפדו ויאכלום במקומם משום דבתר חרבן מה לנו לעטר את שוקי ירושלים לצורך העכו"ם וכו' קושית הראב"ד איני מכיר דמי אמר לו שריב"ז לא היה גדול כראשונים וא"ת מודאמרין בפרק יש נוחלין (דף קל"ד) וכן בסוכה (דף כ"ח) פ' תלמידים היו לו להלל גדול שבכלן יונתן בן עוזיאל קטן שבכלן ריב"ז דילמא קטן שבכלם לא בחכמת התורה קאמר אלא בשאר חכמות הוא שהיו גדולים ממנו נדע דהא קאמר התם שלא הניח ממשלות כובסים משלות שועלים שיחת שדים ושיחת מלאכי השרת ומעשה מרכבה ובאותן חכמות אפשר שהיו גדולים ממנו אבל לא בחכמת התורה וראיה לדבר שנתמנה נשיא וראש ישיבה במקום הלל ואם היה קטן שבתלמידים היאך היו ממנים אותו ולא היו ממנים לאחד מהגדולים אלא ודאי בחכמת התורה גדול כמותם ואפשר גדול מהם היה ומבואר שלגבי למנות נשיא אין הולכים אחרי שאר חכמות אלא רק אחר חכמת התורה.

הרב עובדיה דהן שליט"א

י"ד המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת הניכי הישיבות – "בית יוסף" קרית פוניבז'

איך יתכן שמיד לאחר שאליהו הוכיח שה' הוא האלוהים והרג את נביאי הבעל הבעל איזבל אומרת שימשיכו לעשות ע"ז והיא התרוג אותו

בהפטרת פרשתנו (מלכים א' א-א) כתוב לאחר שאליהו הוכיח שה' הוא האלוהים והרג את נביאי הבעל יוגד אחאב לאיזבל את כל אשר עשה אליהו ואת כל אשר הרג את כל הנביאים בחורב, ותשלח איזבל מלאך אל אליהו לאמר כה יעשון אלהים וכה יוספון כי כעת מחר אשים את נפש כנפש אחד מהם, ויורא ויקס וילך אל נפשו ויבא באר שבע אשר ליהודה וינח את נערו שם והקשה רבינו החיד"א (צוארי שלל אות ג) וז"ל שהדברים מתמיהין חזא על איזבל אשר ידעה כח אליהו דנשבע שלא יהיה מטר והקב"ה קיים שביעתו ומוחזק מאד. ויום אתמול כי עבדך הוכי נביאי הבעל עד בלתי השאיר להם שריד, וכל העם רואים בדרת אש מן השמים וכהנה רבות אם כן איך פצו שפתיה לומר כי כעת מחר וגו' והם דברי תהו וגם אומרה כה יעשון אלהים וגו' על העבודה זרה הלא ידעת כי אין בה ממש ותו איך אליהו זכור לטוב הוצרך לצאת מממשלת איזבל והפשוט בזה דגם איזבל ידעה כי אין ממש בעבודה זרה ואליהו הנביא זכור לטוב אם יפטר בשפה לא ישאר ממנה ומלכותה כלום אך ידעה כי הצדיקים אינם סומכין על הנס ואינם רוצים להטריח בוראנו יתברך שמו כל מה שיכלו ולכן שלחה לומר לו כי כדי שיברח כמדת הצדיקים שאינם סומכים על הנס וזכה תרויח ריוח גדול כי ידעה כי כל העם הודו ואמרו ה' הוא האלהים! (יח לט) כי עין בעין ראו האמת וגם אחאב בעלה ראה בעיניו אשר הפליא לעשות אליהו ואם אליהו ישאר שם קרוב הדבר שהעבודה זרה תתבטל ואחאב וכל ישראל יהיו עבדי ה' באמת וזו חכמתה להרע לשלוח לאליהו שליחות זה כדי שאליהו יברח ואז יכנס ספק בלבם וישבו אחאב וכל העם לעבוד עבודה זרה עכ"ל. רואים עד כמה כח השקיר למרות שיודעת אליהו צודק היא מסיחה דעתו שיברח ולא יחזור בתשובה. ועוד רואים שאם הצדיק למרות נשאר היתה מתבטלת הע"ז משא"כ כשהלך לא התבטלה הע"ז וזה צ"ב למה הרי אליהו הוכיח שאין בע"ז ממש.

אלא גם אחרי נס גלוי יכול האדם לכפור

אלא רואים עד כמה גדול כוחו של היצר הרע והאדם יכול לראות נס גלוי כמו שעשה אליהו הנביא בהר הכרמל שבמשך כל היום ניסו נביאי הבעל להוריד נשמים ואין קול ואין ענה ואין קשב. ואילו אליהו הנביא מילא תעלה של בית סאתיים מים, ויורה אש מהשמים וליחכה את הכל, אמר הרב בצלאל זיוולטי זצ"ל שלמרות שזה נס גלוי שבפשוטו אי אפשר להכחישו, וממילא מוכח שה' הוא האלוהים, אליהו הנביא הוצרך להתפלל לנס, שייסח את דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה, כי בלא"ה המושכל הראשון שהיו אומרים מעשה כשפים הוא זה, והנס שהסיח דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה, ולא אמרו שווה בעוצמתו לנס שירדה אש מהשמים ושרפה את המים, ולא נעה אליהו רק בשעת המנחה. וכן ראינו אצל אברהם אבינו שהושלך לכבשן האש וניצל, מיד הם אמרו שהרן אחיו עשה לו כשפים והצילו, ולמרות שאח"כ הרן שרף והוכח שא"י מעשה כשפים כמבואר בתרגום יונתן, היינו מצפים שכולם יגידו ה' הוא האלוהים! ה' הוא האלוהים! שעשוי שהרן לא הציל את עצמו רואים שא"י מעשה כשפים. אלא רואים עד כמה גדול כוחו של היצר הרע כמו שכתב המס"י (סוף פ"ב) 'שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכוחו להינצל אלמלי הקדוש ברוך הוא עוזרו, כי היצר הרע תקיף מאד, וכמאמר הכתוב (תהלים לז, לב-לג) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבונו'. אך אם האדם מפקח על עצמו, אז הקדוש ברוך הוא עוזרו, וניצול מן היצר הרע, אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו, ודאי שהקדוש ברוך הוא לא יפקח עליו. כי אם הוא אינו חס, מי יחוס עליו. והוא כעניין מה שאמרו רבותינו זיכרונם לברכה (ברכות לג, א) כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. והוא מה שאמרו (אבות א, ד) יאם אין אני לי מי לי עכ"ל. וכן אמרו חז"ל (שבת לא) על הפסוק 'זה דרכם כסל למנו' (תהילים מ"ט), ודעים רשעים שדרם למיתה אלא שחלב להם על כסלם שמה תאמר שכחה היא מהן ת"ל ואחריהם בפיהם ירצו סלה. ואעפ"כ אינן חוזרים.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב להתבונן שכלי זה האדם יכול לכפור גם בנס גלוי.

המשך בעמוד הבא

חדש ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 072274111

המשך מעמוד קודם

למה ה' סירב לבקשה אישית של משה שימנו את בניו להמשיך את דרכו

וידבר משה אל ה' לאמור, יפקוד ה' אלהי הרוחות (במדבר כז, טו טז), כל מי שמבקש צרכי צבור כאלו בא בזרוע. יפקוד ה', מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקדוש ברוך הוא (משלי כז, יח): נוצר תאנה יאכל פריה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כחו, כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו, (במדבר כז, יח): קח לך את יהושע בן נון, לקים מה שנאמר: נצר תאנה יאכל פריה. (במ"ר כא יד)

ונתבונן למה זכה יהושע, לפי ששרתך בכל כוחו אם היה חסר בשרתך בכל כוחו הוא לא היה זוכה לזה, כמה חשיבות למי שמנצל את כל הכח שיש לו וצ"ב

א. מה התחדש למשה רבינו אחרי ששמע שבנות צלופחד יורשות שרק עכשיו בא לבקש צרכיו.

ב. וכי משה הענו מכל האדם שאומר (במדבר טז, טו) שלא חמור אחד מהם נשאתי ביקש גדולה לעצמו

ג. למה משה רבינו לא התפלל תקט"ו תפילות כדי שיזכה שירשו אותו בניו כמו שהפציר שיזכה להיכנס לאר"י. הרי עד כמה זה חשוב שימשיכו בניו את מקומו נראה ממה שמצווה את משה במדרש לנחם את אהרן בוחר לנחמו במה שבניו ימשיכו את דרכו ולא מנחמו בשום דבר אחר כמבואר במדרש (במ"ר יט יט) 'קח את אהרן, והפשט (במדבר כ, כה כו), אמר לו הקדוש ברוך הוא הרי את מנחמו שהוא מוריש כתר לכוניו מה שאין אתה מוריש לבניך. (במדבר כ, כח): רואים עד כמה הקב"ה שהוא בוחן ליבות וכליות והוא היחיד שיודע האיך לנחם שהרי הוא בא את האדם (כעין דברי המס"י על תורה תבלין) יודע עד כמה זה נחמה שמשה רבינו בניו ממשיכים את דרכו שהרי בזה הוא מנחם את אהרן ואפי" הכי בניו של משה רבינו לא זכו לזה כיון שיהושע ישב ושימש את משה רבינו

ד. ועוד איך חשב למנותם אם אינם ראויים כמו שהמדרש אומר 'בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה' וכי ס"ד שמשה רבינו שטובת עמ"י תמיד עומדת למול עיניו יבקש למנות מי שלא עסק בתורה.

ה. מה המיוחד בהרבה חלק לך כבוד, וכי בגלל "סידור הספסלים והמחצלאות" ראוי היה יהושע לזכות בהנהגת עם ישראל, ומה שייכות ישנה בין שמירת הסדר בביהמ"ד לבין התעלותו והשגותיו של יהושע בלימוד התורה שראוי הוא משום כך להיות ממשיכו של משה רבינו?

ו. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו (כו. יח) וכתב הספורנו - "איש אשר רוח בו" - מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא. ו). וצ"ע, מהי המעלה הכל כך גדולה במעלת "מוכן לקבל אור פני מלך חיים" אשר בזכותה זכה יהושע להיות מנהיגם של ישראל?

תירוצים

אלא הביאור על שאלה

א. בשלמא אם רק בן שהוא כרעא דאבוב יורש אמר משה לא אדרוש שבני ירשו את מקומי שהרי הם פחות מיהושע אבל עכשיו שגם בת שאינה כרעא דאבוב יורשת א"כ הגיע הזמן שאתבע צרכי ועוד שראה שאין ה' מחדש הלכה עד ששואלים שהרי בלי שבנות צלופחד היו מבקשות חלק לא היו יורשות לכן אמר משה רבינו בלי שאני יבקש בני לא יקבלו כלום

ב-ג. משה רבינו היה סבור שזה טובת עמ"י שבניו ימשיך את דרכו כי ברא כרעא דאבוב ולכן בזמן שה' אמר לו שיהושע יותר מתאים הוא לא הפציר ולא כמו שהתפלל תקט"ו תפילות כשרצה להיכנס לאר"י

ד. והפנים יפות מבאר שהיות וה' יתן חכמה לכן משה ביקש שימנו את בניו וה' ישלים להם את החכמה וענה לו ה' שזה מגיע יותר ליהושע וכמו היסוד שכתוב במדרש תנחומא ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה, שכבר היתה בו חכמה. ללמדך, שאין הקדוש ברוך הוא ממלא חכמה אלא למי שיש בו כבר לכן יהושע שהיה לו כבר חכמה קיבל יותר חכמה.

ועוד שבמדרש לא כתוב שהם לא למדו אלא לא עסקו בתורה והכוונה שלמדו רק זה לא היה העסק שלהם כדברי הט"ז הידועים בס' מו שלכן מברכים לעסוק בדברי תורה שעיקר המצוה זה לעשות עסק מתורה

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ה-1. המוכן לקבל אור פני מלך חיים הכוונה שתמיד הוא בהיכון לקבל חכמה ולראות עוד איזה דבר חכמה ביקוש החכמה חשוב מאוד שכלי זה אין סיכוי לקבל תורה וואים עד כמה חשוב הנוצר תאנה יאכל פריה שאפ' בקשה של משה רבינו לא הועילה למי שהיה פחות בדרגה.

כל כוחו של יהושע זה מכח התשוקה ברגע שאין לו תשוקה מיד נשכחו ממנו שלוש מאות הלכות

כתוב במדרש (ילקוט שמעוני ויקרא רמז תרפב) אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה לגן עדן, אמר לו ליהושע: כל ספקות שיש לך שאל, אמר לו: רבי, כלום הנחתך [שעה אחת] והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי: "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, מיד תשש כחו של [יהושע], נשתכחו ממנו שלוש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספקות. **בקשו כל ישראל להרגו**, אמר לו הקדוש ברוך הוא: לומר לך אי אפשר, לך והטרד אותם במלחמה, שנאמר: "ויהי אחרי מות משה" וגו', וכתבי: "בעוד שלשת ימים הכינו לכם צדה", ותנא אף אלף ושבע מאות ספקות של גזרות שוות ושל קלין וחמורין ושל דקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי [אבהו]: אף על פי כן החזירן עתניאל בן קנו בפלפולו, שנאמר: "ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר", וכתבי: "וילכדה עתניאל בן קנו". וכן הוא בתמורה (טז). וצ"ב מה רצו עמי" להרוויח במה שרצו להורגו וכי מי ששוכח דינו במיתה. עכ"פ עמי" היו בדרגא שהבינו שכלי תורה למה לנו חיים.

למה לא זכה עתניאל בן קינו שהחזיר בפלפולו את השלוש מאות הלכות להיות המנהיג אחרי משה רבינו

למה לא זכה עתניאל בן קינו שהחזיר בפלפולו את השלוש מאות הלכות מפני שהוא לא שימש את משה רבינו והיה נער לא ימיש מתוך האוהל ולא שעתניאל בן קינו לא היה מבקש הרי הוא היה מבקש גדול כמו שמצינו שביקש מהקב"ה את שיא השלמות בתורה, בתלמידים, שלא ישכח תלמודו, שלא יפריע לו יצה"ר וכו', וכל זה הוא התפלל כך, אם אתה עושה כן מוטב, אם לאו, הריני הולך בנסיסי לשאול. עתניאל בן קנו התפלל מתוך הכרה שאם לא יזכה לתורה בלי גבול למה לו חיים. לא שווה לו כלום, ולכן כתוב ויבא אלוקים את אשר שאל, ובגמ' אמרו שנתן לו מיד. ובל נשכח שזה אותו עתניאל בן קנו שהחזיר בפלפולו ובחכמתו הגדולה שלושת אלפים הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, ואע"פ שהיה חכם גדול זה לא הספיק לו, אלא ביקש עוד חכמה, ומה שביקש מהקב"ה עוד רוחניות זה לא היה בעיניו כתוספת מעלה לחכמתו, אלא הוא התפלל על הדברים האלה, כדברים של הכרח גמור, שא"א לו בלעדיהן, שכך אמר, אם אתה עושה כן מוטב, ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול, כך צריכה להיות בקשתו של בן תורה מהשי"ת, והמבקש רחמים בהרגשה כזאת נענה מיד (רבי חיים שמואלביץ). אבל לשמש את משה הוא לא שימש שזה שיא המבקש.

הלימוד מזה למעשה

עד כמה חשוב השימוש חכמים ועוד עד כמה חשובה לנצל את כל כוחו שבלא"ה יהושע לא היה זוכה להנהגת כלל ישראל

בין משה רבינו לקורח קורח כשלא מינהו אמר שמושה רבינו בדאי ואילו משה רבינו כשה' לא שומע לו ולא ממנה את בניו עושה בשמחה

למה משה רבינו סמך את שתי ידיו על יהושע הרי ה' ציוה לסמוך רק יד אחת כתב רבינו החיד"א (ראש דוד פרשת פנחס ד"ה נמשך) שרו"ל אמרו במדרש על משה רבינו וקרו עליה טוב עין הוא יבורך וכו' ודרך דרש אפשר דרו"ל אמרו והביאו רש"י פסוק יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו וכו' דכיון ששמע משה רבינו שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיע שמה שאתבצר צרכי שירשו בני את גדולתי אמר לו הקב"ה לא עלתה במחשבה לפני כדאי הוא יהושע וכו' והשתא להודיע לבני אדם **דהגם שעלתה על לבו שירשו בניו גדולתו עם כל זה כשאמר לו ה' קח לך את יהושע לא נצטער כלל ושמה לקיים מאמר ה' לזה הוסיף מעצמו תוספת טובה לסומכו בשתי ידים דכיון דמעצמו עבד יורה דאין כאן צער כמדובר לעיל והן שתי ידים זוכות נשא לבבו אל כפים כי בכל לבו הוא עושה ובאתרא דליעול צערא דגופא על בניו ישמח משה לקיים מאמר ה' וכזאת וכזאת אמרין פ"ב דמציעא דגבי כלך אצל יפות דאם בא בעל הבית והוסיף תו ליכא משום כיסופא כמבואר שם ובמפרשים זאת היתה לו למשה רבינו להוסיף על מאמר ה' שאמר לו וסמכת אחי ידך והוא סמכו בשתיים ועלתה לו ולהורות נתן כי רצונו הוא רצון ה' וזהו שמחתו גלה צדקתו**

למה הורידו את מלך צור מגדולתו

ושם האשה המכה וברש"י להודיע שנאתן של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות כדי להחטיא את ישראל. וצ"ב שאם כל כך חשוב להם להכשיל את ישראל למה הורידו את מלך צור מחשיבותו לפי שנהג בויון בעצמו להפקיר בתו מנאו שלישי (רש"י) אלא גם הם יודעים האמת ורק בשביל להילחם הציגו שמעריבים אותו, אבל אח"כ הורידוהו מגדולתו וכן מבואר בגמ' בסנהדרין (כט א), שלא יועיל לאיים על עדי ממון ולומר להם שבשביל עדות שקר הגשמים נעצרים ודבר בא לעולם. כי הדברים לא יעשו עליהם רושם, ויאמרו שהעונש לא יפגע בהם, כמבואר שם, אלא אומרים להם "סהדי שקרי אוגרייהו זיל", ופירש רש"י: "השוכרים אותם מבזים אותם, וקלים הם בעיניהם", ע"ש, דכתיב בעת שנבות לא רצה לתת כרמו להמלך אחאב, ואשתו איזבל שלחה לשופטי מקומו של נבות וציותה עליהם לעשות לו משפט שקר שבידך אלקים ומלך, כדי שיהרג, ואחאב יירש כרמו, ונאמר שם "והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו, ויעידוהו לאמר "ברכת אלקים ומלך", הרי שגם איזבל - ואנשיה שהיו בסוד הדבר - קראו לעדי השקר "בני בליעל". ומבואר שגם איזבל שונדעה ברשעותה שהרגה את כל הנביאים, היא מגדירה את מי שיגרום למות נבות "איש בליעל". הלימוד מזה למעשה גם אם החברה מראה לך שתעשה משהו לא הגון ויחשיבו אותו זה שקר הם מחפשים מישהו שיעשה להם את העבודה השחורה

לקחי האור החיים הקדוש

מי יותר חשוב ת"ח או כה"ג שמתעלה לדרגת מלאך כשנכנס לקודש הקודשים או ת"ח

מי יותר חשוב ת"ח או כה"ג שנכנס לפני ולפנים וזוכה לרוה"ק ופניו בוערות כלפידים ומוגיע לדרגת מלאך כמבואר במדרש (ויק"ר סוף פרק כ"א) שהקשה איך כה"ג נכנס לאוהל מועד והרי כתוב וכל אדם לא יהיה באהל ותנין המדרש 'אלא שאינו אדם אלא מלאך כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים' הדא הוא דכתיב (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא' התשובה היא שת"ח יותר חשוב שכתוב יקרה היא מפנינימכהן גדול שנכנס לפני ולפנים כמבואר בגמ' (הוריות י"ג).

וצ"ב למה הוציאו חז"ל מהפסוק מידי פשוטו ודרשו שיקרה התורה מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים ולא פירשו כפשוטו שיקרה היא מפנינים שהם יהלומים יקרים. אלא מבאר רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שצריך שההשוואה תהיה דומה שאם יאמרו לאדם שהיהלום הזה יקר יותר מערימת המלפפונים שעומדת בצדי החדר, יצחקו עליו כיון שזה פשוט.

ה"ה לגבי התורה שאי אפשר לבאר שהכוונה שהתורה יקרה מיהלום כי זה פשוט אלא בוודאי שהכוונה לפנינים אמיתיים שזה כהן גדול שנכנס לפני ולפנים ביום הקדוש במקום הקדוש ביותר.

כששמע יהודי נכבד ועשיר גדול פירושו זה הוא העיר כנראה שהרב אויערבאך לא ראה מעולם יהלום אמיתי גדול מאנטוורפן כי אם היה רואה לא היה משווה את זה למלפפונים. הרב ענה לו אני ממש לא יודע מה לומר לך האם ר' שלמה זלמן ראה כזה יהלום או לא שמא כן ראה ואולי לא. אבל דבר אחד ברור לי כי אתה את ר' שלמה זלמן לא ראית מעולם אם היית רואה אותו לא היית אומר כך נפלא מאד (להגיד דברים עמוד 383)

רק יששכר שלמד ישנו לשכר

לפי"ז יובנו דברי האור החיים הקדוש (במדבר כו כג) 'בני יששכר וגו'. למה שקדם לנו כי יששכר הוא בן תורה רמזה התורה בשם זה של יששכר כי דוקא זה ישנו לשכר, וכל חוץ ממנו מה יתרון לאדם בכל עמלו, והוא מה שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (כה): שצריך לברך ביציאתו מבית המדרש מודה אני לפניך וכו' אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר וכו' עד כאן, והטעם כי לא יעמוד קני המדומה, והגם שיעמוד הבל הוא. עוד ירמוז כי כל מה שיש בעולם הוא שכר לו כי כל מה שברא ה' לא בראו אלא בשבילו כמו שדרשו ז"ל (ב"ר פ"א) בפרשת בראשית וגו' בשביל תורה וכו' ברא שמים וארץ: כל העולם הוא שכר לו בית המקדש וכו'.

למה נחשב שהם עמלין ואינם מקבלים שכר

והינו שהוקשה לו מה שהקשה החפץ חיים [חפץ חיים עה"ת, בחוקותי]: שזה מה שאנו אומ' בכל יום בתפילת ר' נחוניא בן הקנה, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר, ולכאורה זה תמוה, שהרי אנחנו רואים שכל הפועלים שעמלים הן בתפירת בגד, או מנעלים או מבנית בית, כולם מקבלים שכר על עבודתם. וא"כ מדוע נאמר הם עמלים ואינם מקבלים שכר. אלא הכוונה היא שהשכר שהם מקבלים זה רק על הדבר שנוצר ממה שהם עשו, אבל על העמל הם לא מקבלים שום שכר, והראיה היא שאם יעמול הפועל כל הלילה כדי לתפור בגד ולא הצליח האם מישוהו ישלם לו עבור זה. משא"כ בתורה שהשכר שמקבלים כאן הוא "כמה עמלת".

ולמה האור החיים לא פירש כן כי לפי דרגתו הוא הבין שלא שייך שכר חוץ ממי שלומד תורה וגם החפץ חיים סבר כן רק להמחיש לנו הדבר ביאר כן. כמו שרואים עד כמה בוערת אהבת תורה של האור החיים שכתב (דברים כו ח) 'גם ירמוז במאמר ושמחת בכל הטוב אל התורה כאמרם זצ"ל ברכות ה' ואין טוב אלא תורה שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועליבות טוב ההורה היו משתגעים ומתלהטים אחויה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם'

המשך מעמוד קודם

המשך מעמוד קודם

כל הטומאה שיש בעמ"י היא בגלל קבלת התורה שבה החיצונים מתאווים לשכון לא מפריע להם כל שאר המצוות

שואל רבינו האור החיים בריש פרשת חוקת מה המיוחד במצוות פרשה אדומה שהתורה קראה על שם כללות התורה, היה לו לומר זאת חקה וגו' או זאת חקת הטומאה או חקת הטהרה כדרך אומרו (שמות יב) זאת חקת הפסח.

אלא מבאר רבינו על פי מה שאמרו (בפרק בתרא דנויר (סא):) ופסקו רמב"ם בפרק א' מהלכות טומאת מת) שאין הכותי נעשה טמא מת, וזה לשונו שאם נגע במת או נשאו או אהיל עליו הרי הוא כמו שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שננעה וכו' עד כאן. והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה שזולת זה הנה ככל הגוים בית ישראל, ומעתה טעמנו צוף דבש אמרי אל במה שאמר זאת חקת התורה פירוש חקה זו של הטומאה ותנאי טהרתה תסובב מהתורה, כי על ידי שקבלו התורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאביהם להדבק בהם להיותם חטיבה של קדושה עליונה כחיייהם גם כמותם, כחיייהם שבנוגע במת או יאהילו עליו וכדומה תדבק בהם הטומאה שבמת ולא תחפוץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדומה, ובמותם גם כן תתרבה הטומאה כאומרם ז"ל (ב"מ קיד): בפסוק אדם כי ימות וגו' ישראל מטמאים באהל ואין אומות מטמאין באהל:

וכבר המשלתי במקום אחר ענין זה לב' כלים שהיו אצל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאים לחוץ מהחדר אותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל דבש, כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאביהם תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל ואפילו אלף בתים מקורים ואחת פתוחה לחברתה הטומאה תמלא כל החלל המקורה, מה שאין כן אשר לא מורע ישראל להיותו מושלל מהקדושה אין כל כך התקבצות הטומאה אלא חלק הממית הנדבק בגוף, ואשר יסובב הכל היא התורה:

ובזה מצאתי נחת רוח למה כשצוה ה' פסח במצרים הקפיד ה' על ב' דברים, הא' דין ערל וצוה למול כאומרם ז"ל (שמו"ר פי"ז) בפסוק ואעבור עליך וגו' דם פסח ודם מילה, והב' על דין בן נכר שאמרו ז"ל (שם פי"ז) בפסוק משכו וקחו לכם וגו' משכו ידיכם מעבודה זרה שבזה יצאו מכלל בן נכר, ועל דין ג' שהוא הטומאה לא מצינו שהקפיד ה', והגם שמיצנו (פסחים עז). שהפסח בא בטומאה בנטמא ציבור, עם כל זה היה ה' יכול לצוות קודם שיזהרו מטומאת מת ולעשות משה אפר פרה ואין מעצור לה' לעשות רצונו יתברך, והגם שיש לומר בזה דחיות אף על פי כן לפי מה שכתבנו יש טעם נכון לשבח, כי ישראל לא היו טמאי מת הגם שנגעו והאהילו על המת כי עדיין לא קבלו התורה ודנו בהם אז דין גר שנתגייר ביום י"ד ששוחטין עליו ואין חוששין לטומאה שנטמא קודם שנתגייר, ותמצא שאמרו בפסחים (צב). וכתבו הרמב"ם בפרק ו' מהלכות פסח וזה לשונו גר שנתגייר ביום י"ד ומל וטבל אין שוחטין עליו את הפסח גזירה דלשנה הבאה יהיה טמא מת ויטבול לערב ויאמר אשתקד מי לא טבלתי וכו' עד כאן לשונו, ממה שנתן הטעם משום גזירה דלשנה הבאה מזה אתה למד כי זולת גזירה זו אין חוששין לטומאת מת, וכמו כן ישראל כשעשו פסח מצרים אין בהם דין טומאת מת, והוא מאמר ה' זאת חקת התורה:

לא מפריע ליצר הרע לא ואראה מראות אלוקים אלא שלא ילמדו

ומבואר בדבריו שלא הפריע לחיצונים מה שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי לא ואראה מראות אלוקים לא אמונה לא בטחון רק כשקיבלו תורה חלה עליהם טומאה וזה אומרו זאת חוקת התורה

וכן לא הפריע מה שהם נקראים וידידים עברו ים. וכמו שאומרים בתפילה וצ"ב כיצד קראם ידידים הרי אמש הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז כמו שאמרו מלאכי השרת לפניו

אלא מבאר רבינו אליהו ברוך פינקל זצ"ל (בספרו משולחן ר' אליהו ברוך שמות עמי רפה) שהיותו ושבנו בתשובה הם אהובים לפני המקום, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ז מתשובה ה"ד) ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם. ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופרש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמד בו. כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם:

וכן מבואר בדברי החפץ חיים (הו"ד הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל בקונטרס דוגמאות לביאורי אגדות על דרך הפשט) שנדפס בסוף ס' קובץ הערות סי' ו' סק"ו) שאמר בזה"ל 'ליצר הרע לא אכפת שהאדם יצום יבכה ויתפלל כל היום העיקר לא ללמוד'

ועוד כתב הגאון רבי אלחנן ווסרמן הי"ד (קובץ מאמרים ואגרות ח"א עמור ק"א) וז"ל 'ושמעתי מפה קרוש בעל החפץ חיים ז"ל, שבימי הגר"א מוילנא היו אנשים שנסעו מעיר לעיר לעורר את הלבבות לחיזוק הדת, ונקראו מוכיחים פעם בא אחר מהם להגר"א ואמר לו רבי אמור נושא אחר שאדרוש עליו כי אין מן התועלת להוכיח על כמה ענינים, ואין זה מביא לידי מעשה לעומת זאת אם מלהיבים את הלבבות על ענין אחר הרי יש סכומים שזה יפעל למעשה, ע"ז השיב לו הגר"א, דבר על לימוד תורה כי הכל בכלל זה והוא כעין דברי המשנה אבות פ"ה מ"ב הפך בה בה דכולה בה: עכ"ל

הרב חיים בן המו שליט"א

מהותו של מנהיג הדאגה לעמו

"ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל, וראית אותה ונאספת אל עמיך גם אתה, כאשר נאסף אהרן אחיך" (כז-יב) הקב"ה מודיע למשה בפסוק זה שהגיע זמנו להסתלק מהעולם, ומיד פונה משה בבקשה לקב"ה (כז-טז) "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" כלומר מה שעמד למול עיניו של הרועה הנאמן עם קבלת הבשורה הקשה, זו הדאגה לעם ישראל שיהיה להם רועה חילופי, משה מניח את צרכי עצמו ואת תשוקתו העזה לזכות להיכנס לארץ, כפי שנראה בפרשת ואתחנן, כאשר הוא מתפלל חמש מאות וחמישה עשר תפילות, וכל מה שמעניין אותו זה טובת העם, בבחינת "דורש טוב לעמו" למעשה כל ימיו של משה היו מסכת אחת ארוכה של התמסרות לכלל ישראל, החל מתחילת דרכו עליו מספרת התורה "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (שמות ב-יא) רש"י "נתן עיניו ולבו להיות מוצר עליהם" על אף שהוא גדל בארמון פרעה ללא דאגות וללא מחסור, דאגה אחת קיננה בלבו והיא מצבו של עם ישראל, דאגה שמסיבתה הוא נאלץ לברוח למדון ולהתנתק מעמו למשך ארבעים שנה, וכך בכל חייו, ואף ברגעיו האחרונים, וכדברי רש"י (טז) "להודיע שבחן של צדיקים, שכשנפטרים מן העולם מניחים צרכם ועוסקים בצרכי ציבור".

משה משרטט קוים לדמותו של המנהיג אותו הוא היה רוצה שיהיג את העם אחריו, ולצורך זאת משה מעטר את הקב"ה בתואר נדיר "אלוקי הרוחות לכל בשר" פרש"י אמר לפניו ריבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינם דומים זה לזה, מנה עליהם מנהיג "שיהיה סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", את התואר הזה ראינו לראשונה בפרשת קורח בתפילת משה ואהרן על עדת קורח (טז-כב) "ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלוקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" פרש"י "אלוקי הרוחות" – יודע מחשבות, אין מדתך כמידת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות, ויודע אתה מי חוטא, כלומר תואר זה מחייב להתייחס נקודתית לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, כך לדעתו של משה צריך להיות המנהיג, כדוגמת מחנך המעצב כל חינך וחינך לפי מה שהוא, ועוד אומר משה, "אשר יצא לפניכם, ואשר יוציאם ואשר יביאם" פרש"י אשר יוציאם בזכויותיו, ואשר יביאם בזכויותיו", כלומר מנהיג שיש לו הרבה זכויות, ושישמש דוגמא אישית בהנהגותיו, וירומם את העם אתו, "ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" מוסיף משה ומבקש שהרועה יהיה להם, לטובתם, לא לטובת עצמו.

מעלתו של יהושע שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד

הקב"ה מודיע למשה שהיורש בהנהגת עם ישראל יהיה יהושע תלמידו, ומבקש ממנו (כז-יח) "קח את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו" מבאר רש"י כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, שהוא בעל ראייה חדה, ויכול למצוא בכל אחד את התכונות המיוחדות ואותם לרומם, כדברי המשנה במסכת אבות, חמישה תלמידים היו לו לרבי יוחנן בן זכאי, הוא היה מונה שבחן, המשנה באה ללמד אותנו שרבי יוחנן זיהה בכל אחד מתלמידיו את התכונה המיוחדת המאפיינת את אישיותו, ואותה טיפה, ולכן כל תלמיד בלט בתכונה אחרת.

מעלתו של יהושע תשוקתו לחכמה

הספורנו מבאר "איש אשר רוח בו", "מוכן לקבל אור פני מלך חיים-כעניין ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", מדייק רב חיים שמולבין בדברי הספורנו שחכם לב פירושו אדם שלא מסתפק במה שיש לו, אלא כל כולו מבקש ושואף להתעלות יותר ויותר, תכונה שמצאנו ביהושע שעליו נאמר "נער לא ימיש מתוך האוהל", וכתב הרמב"ן שיהושע היה אז בגיל חמישים ושש והכתוב קראו נער? אלא שהיה משרת נער, כלומר חדר מוטיבציה שאיפה ורצון לשרת את משה, לשהות במחיצתו וללמוד כל העת ממנו, ואפילו כאשר עלה משה לשמים ארבעים יום, יהושע המתין לו כל אותם הארבעים יום למרגלות הר סיני, וכל כך למה? כדי להרוויח את אותם רגעי ההליכה מההר עד למחנה ישראל, כה הייתה גדולה תשוקתו של יהושע לבקשת החכמה, עוד מבאר הרב שהכנת בית הקיבול לחכמה זו חובת האדם להכין בעצמו, והקב"ה ממלא את הכלי שהוא הכין, דוגמת מה שמצאנו אצל אלישע שאמר לאשת עובדיה, (מלכים ב ד-ג) "לכי שאלי לך כלים... כלים רקים אל תמעיטי" וכך שרתה הברכה בכלים שהיא הכינה, וכאשר בקשה מבנה עוד כלים, ואמר לה אין עוד כלי, "ויעמוד השמן" וכמו שהנס נעשה בהתאם לכלים שהוכנו, כך קבלת החכמה מותאמת לבית הקיבול שהאדם הכין והכלי הוא בקשת החכמה, וזה אחד מהדברים המיוחדים שהיו ביהושע, שעם שהיו בעם ישראל מעל ששת אלפים ושש מאות גדולים ממנו כך כתב בעל הטורים בפר' שלח שהמרגלים היו שרי חמישים, כאמור ליהושע היו נתונים מיוחדים ותכונות המתאימות למנהיג אמיתי.

משימות חשובות נכונות ליהושע, הן מבחינה רוחנית בלימוד התורה, והן מבחינה פיזית להכניסם אל הארץ המובטחת כניסה הכוללת מלחמה, וחלוקת הארץ.

על כל אחד לראות עצמו כמנהיג, בראש ובראשונה על עצמו, על משפחתו ועל סביבתו הקרובה, ולפתח את התכונות שאותם בקש משה המכונה הרועה הנאמן, ויזכה לסייעתא דשמיא, כי הבא לטהר מסייעין אותו.

לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" (מכון למעשה) מתוך אתר "בינינו" - לחץ כאן
לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" (מכון למעשה) מתוך אתר תורת יוסף לחץ כאן
לצפייה והורדה בעלונים קודמים של "למעשה" (מכון למעשה) מתוך אתר של דרשו לחץ כאן